Olajtök termesztéstechnológia

Maghéj nélküli tök (Cucurbita pepo var. Styriaca) termesztése

Az a tökfajta, amelynek termesztését a 8. században Nagy Károly a birtokain elrendelte, s amelyet a rómaiak is fogyasztottak, nem azonos a Cucurbita nemzetség ma is termesztett, Amerika trópusi területeiről származó fajaival. Innen terjedtek el a mérsékelt égövben is, világszerte számos fajtáját termesztik.
A maghéj nélküli olajtök, amelynek maghéja nem fásodó, valószínűleg spontán mutációval keletkezett, s csak a 20. század 50-es éveitől vált ismertté.

A maghéj nélküli tök érett magjából nyert zsírosolaj kiváló gyógyhatású a különböző gyulladásos folyamatokra, prosztata betegségekre. Az arterioszklerózis és az érelmeszesedés kifejlődésének ütemét is lassítja. Magas E-vitamin tartalma következtében roboráló hatással is rendelkezik.

A maghéj nélküli tök a kabakfélék családjába tartozik. Egyéves, lágyszárú növény, erőteljes főgyökérrendszerrel. Levelei nagyok, ép szélűek, ötkaréjúak, élénk zöldek, olykor márványozottak. Indája üreges, erősen szőrös, 4-5 m hosszú. Virágai egyivarúak, egylakiak, nagyok, élénk sárgák, tölcsér formájúak, forrt leplűek. Porzós virágai hosszú-, termős virágai rövid kocsányúak. Idegentermékenyülő, rovar megporzású.

- Kabaktermése gömbölyded, csíkozott, átlagos tömege 2.200 – 2.800 g. Magja lapított tojásdad, 15-20 mm hosszú, 8-10 mm széles, olajzöld. Egy kabakban 400-500 mag található.
- Ezermagtömege: 220-310 g
- Tenyészideje: 120-150 nap

PRIMAG 1991

- **Környezeti igénye**

Magas napfény-, hő- és tápanyagigényű növény. Hosszúnappalos. A magvak csírázási hőmérséklete 12-15 C°, optimuma 25-30 C°. Szárazságtűrő, de fejlődéséhez jó vízellátást igényel. A maghéj nélküli olajtök termesztésére a tápanyagban és mészben gazdag, könnyen melegedő, humuszos középkötött vályog, homokos vályog vagy homoktalajok alkalmasak.
Mélyfekvésű, hideg, savanyú kémhatású, erősen kötött talajok a termesztésre nem alkalmasak. (Erősen érzékeny a talajban visszamaradó herbicidekre.) Termőtalajának ugyancsak mentesnek kell lenni a klórozott szénhidrogénektől. A szermaradék értéke maximum 10 ppm lehet.

- **Elővetemény**

Előveteményeként kalászos kultúrák, utána pedig tavaszi vetésű kapásnövények ajánlhatók. Közös kártevőik és kórokozóik miatt nem célszerű 4-5 éven belül más kabakos növények (uborka, patisszon stb.) után vetni. A maghéj nélküli tök izolációjáról, mivel idegenmegtermékenyülő, gondoskodni kell. Más tök fajoktól minimum 1.000 m, egyéb kabakosoktól pedig minimum 500 m izolációs távolságot kell tartani.

- **Talaj előkészítés**

Ősszel a talajt szántással 30-35 cm-es mélységben kell fellazítani, majd lezárni. Tavasszal sekély kombinátorozás és simítózás szükséges. Vetésig a területet gyommentesen kell tartani.

- **Tápanyagellátás**

Az őszi mélyszántás előtt a talajállapottól függően 30-40 t/ha érett istállótrágyát, 40-50 kg/ha N-t, (nitrogént), 100-150 kg/ha P_2O_5-t (foszfor), 120-160 kg/ha K_2O-t (kálium) kell a talajba juttatni. A tavaszi talaj-előkészítésnél további 40-50 kg/ha N célszerű kijuttatni.

- **Szaporítás**

A maghéj nélküli tököt helybevetéssel, csávázott vetőmag felhasználásával szaporítjuk.

A vetési idő: május első fele, amikor a talaj hőmérséklete elérte a 13-15 oC-ot. Késői vetés esetén a beérés bizonytalan. A vetésmélység a talaj minőségétől függően 4-6 cm. A sor- és tőtávolság a futó fajtáknál 100 x 50 cm, optimális tőszám 12.000 – 13.000 növény/ha. Az ülő fajtáknál a sor és tőtávolság 60 x 60 cm, optimális tőszám 17.000 – 20.000 növény/ha. Vetőmagszükséglet: 6-8 kg/ha. Az egyenletes gépi vetés érdekében célszerű a vetőmag

Gyomirtás

- vetés előtt 7-8 nappal 6,5 – 9,5 l/ha Flubalex (20% benefin) azonnal a talajba keverve. Élelmezés-egészségügyi várakozási idő 42 nap, munka-egészségügyi várakozási idő nincs;
- vetés után 2 l/ha Dual Gold 960 EC, kötött talajon Dual Gold 960 EC + Maloran 50 WP ajánlott;
- kelés után (3-4 lombleveles állapotban) sorközkapálás és (ritkítás szükség szerint, a helyes tőszám beállítására);
- a tenyészidő folyamán a terület gyommentesen tartásáról - szükség szerint 2-4 sorköz kultivátorozással és kapálással - kell gondoskodni.

Öntözés
A tök szárazságtűrő, de aszályos időben az öntözést meghálálja. Ajánlott júniusban és júliusban egy-egy mélybarázdás öntözés, alkalmanként 40-60 mm vízmennyiséggel.

Megtermékenyülés elősegítése
A virágzás idején a jó beporzás érdekében hektáronként 2-3 méhcsaládot ajánlatos telepíteni a tábla környékére. Hasznos a töktáblát napraforgó tábla közelébe tervezni, mert a méhek a napraforgó elvirágzása után a töktáblát lepik el.

Növényvédelem

- A mozaikvírus és az Erwinia tracheiphylla nevű baktérium ellen elsősorban vetésváltással, az izolációs távolság megtartásával, a beteg növények eltávolításával, valamint a levéltetvek elpusztításával kell védekezni.
- A fenésedés (Colletotrichum) és a kladosporiumos mézgás varasodás ellen Orthocides vagy Tachigaren 70 WP-vel végzett vetőmagcsávázás kellő védelmet nyújt.
- A peronoszpóra (Pseudoperonospora cubenis) ellen a megelőző védekezést 4-6 lombleveles kortól kell kezdeni. Alkalmazható szerek Rézoxiklorid 50 WP, Zineb 80, Cuprosan Super D, Dithane M-45, Orthocid 50 WP 0,2-0,3 %-os oldatban.

A fenti növényvédő szerek maximális élelmezés-egészségügyi várakozási ideje 21 nap. Megengedett szermaradék 2-10 mg/kg.
A tenyészidő végén, ha szükséges, 2-3 l/ha Bravo 500 vagy Daconil W-75 szert alkalmazzunk, rövid (7 napos) élelmezésügyi várakozási idejük miatt.

- A lisztharmat (Erysiphe cichoracearum) ellen július elejétől kell védekezni. Felhasználható szerek: minden lisztharmat elleni fungicid jó. (Karathane LC., Afugan)
- Levéltetvek ellen legalkalmasabb a Pirimor 50 DP, az Anthio 33 EC és a Karate 5 EC.

- A bagolypille hernyók és tripszek ellen megfelelő a Phosdrin, a Dimecrol 50 és a Fibol E.

Virágzás idején csak indokolt esetben, akkor is csak a méhekre kevésbé veszélyes rovarölő szerek használhatók: Karathe 5 EC vagy Pirimor 50 DP. A rovar és gombaölő szerek megfelelő kombinációja esetén 4-5 permetezés egy tenyészidőszakban elegendő. A betakarítást megelőző 30 napon belül a vegyszeres növényvédelmet, a káros szermaradékok felhalmozódásának elkerülésére, ne alkalmazzuk.

- **Betakarítás**

A betakarítást a szár és a kocsány elszáradásakor, általában szeptember második felében – október elején kell megkezdeni. Általános a kézi betakarítás, de néhány művelet (pl. a termések összegyűjtése) egyszerű gépekkel könnyíthető. A betakarított tököt az utóérlelés és a folyamatos feldolgozás érdekében prizmázni célszerű. Ily módon a tök 1-2 hónapig tárolható. Csak hibátlan töktermések prizmázhatók.

- Várható kabaktermés: 50-80 t/ha.
- Várható magtermés: 0,5-1,5 t/ha

- **Termelőüzemi feldolgozás**

A kabakterméseket kézi erővel („bárddal”) kell felhasítani, majd kézzel vagy magvazó géppel, majd magmosógéppel a magvakat sérülésmentesen, kíméletesen, de alaposan meg kell tisztítani. Tisztítás után a magvakat 40-50 oC-on 8% nedvességtartalomig kell szárítani. A szárításkor a magvakat fagereblyével forgatni kell, így egyenletesebben szárad. Az anyag száradásával egyidejűleg a magréteg vastagságát növelhetjük (újabb, még nem száraz magvakat szórunk ki). A tisztítást szélrostával végezzük, így a száraz magból leválaszthatjuk a léhát és a tökpihét. Száradás után az utótisztítás szelelőgéppel végzendő. Az egész feldolgozás során ügyelni kell a magvak épségére.

- **Általános minőségi követelmények**

A Magyar Gyógyszerkönyvben (VIII.) hivatalos drogként nem szerepel. Az általában megkövetelt minőségi paraméterek az alábbiak:

- A megfelelő minőségű mag nedvességtartalma legfeljebb 8%.
- A termék kizárólag fajtaazonos tök magvait tartalmazhatja, valamint húsmentes legyen.
- A magvaknak éretteknek, sértetleneknek, egészségesnek és minden idegen szagtól, íztől mentesnek kell lenniük.
- Az áru élő vagy elhalt rovart, rovarmaradványt, állati ürüléket, penészes és beteg szemeket nem tartalmazhat.
- Magjában a zsírosolaj mennyisége legalább 40-60% legyen.
- Tisztasági követelmény: 99%.
- Tört és hántolt szem maximum 5% lehet.

Ajánlott ellenőrzési és szaktanácsadási időpontok

- Május elején, a gyomirtás és a vetés megkezdése előtt.
- Az időjárás függvényében a peronoszpóra és/vagy a liszharmat várható megjelenésekor.
- Szeptember közepén a betakarítás idejének meghatározására.
- A magfeldolgozás megkezdése idején.

Forrás: http://trebag.hu